

ДИПЛОМСКИ/СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ РАД - УПУТСТВО ЗА ПРИЈАВУ И ИЗРАДУ -

Дипломски рад студенти бране на крају школовања (по завршетку VI семестра), пошто су претходно положили све предвиђене испите и обавили професионалну праксу. Теме за дипломски рад односе се на проблематику васпитно-образовног рада у предшколским установама.

Дипломски радови се предају студентској служби у три примерка. Комисија за одбрану дипломског рада прегледа рад и одлучује о прихватању или допуни рада о чему обавештава кандидата. Дипломски испит се полаже у току целе школске године, сем јула и августа месеца, и састоји се из домаћег (дипломског) писаног рада и усмене одбране. Студент добија тему дипломског рада у току треће године студија, односно у току шестог семестра. Списак тема за израду и одбрану дипломског рада утврђује Наставно веће, на предлог предметног наставника.

Дипломски испит се полаже пред Комисијом од три члана. Сваки студент је обавезан да, приликом узимања теме, попуни одговарајући образац у два примерка и достави га ментору. Избор и прихватање теме дипломског рада потврђују, својим потписом, директор Високе школе и ментор кандидата. Један примерак обрасца враћа се кандидату, а други се одлаже у досије студента. Обрасци се могу добити од ментора код којег је кандидат узео тему дипломског рада.

Ток дипломског/специјалистичког испита:

1. Представљање кандидата
2. Усмена презентација рада
3. Постављање питања

Упутство за уређење дипломског/специјалистичког рада:

СТРУКТУРА РАДА

Начелно и ради оријентације, пожељна структура дипломског/специјалистичког рада може се, у зависности од врсте рада, сажети на следећи начин:

Теоријски радови: (насловна страна), садржај рада, резиме, увод, циљеви и задаци, полазишта и хипотезе, разрада теме и расправа, закључак, прилози и литература.

Теоријско–емпиријски радови: (насловна страна), садржај рада, резиме, увод, циљеви и задаци, теоријски концепт рада, хипотезе, методологија рада, резултати, расправа, закључак, прилози и литература.

Структура дипломског рада може, донекле, одступати од горе наведене, ако је то оправдано због специфичне врсте одређене теме.

1. Обим дипломског рада: од 80 до 100 страна, не рачунајући садржај, прилоге (ако их има) и списак литературе.

- **Обим специјалистичког рада:** од 100 до 120 страна, не рачунајући садржај, прилоге (ако их има) и списак литературе.

2. Језик рада и писмо: Језик рада може бити српски, румунски и ромски, у зависности од матерњег језика студента.

3. Техничко и графичко обликовање дипломског рада:

- **Корице и насловна страна** (*величина фонта: 14 pt; bold; текст на насловној страни треба да буде на језику рада; треба га поставити центрирано и написати великим словима*) морају да садрже следеће податке:

- назив високошколске установе
- назнаку „Дипломски рад“ (за специјалистичке радове „Специјалистички рад“)
- наслов дипломског рада (*величина фонта: 16 pt*)
- име и презиме кандидата/кандидаткиње
- академска титула, име и презиме ментора/менторице
- при дну насловне стране пише се место и година одбране рада;

- **Садржај** (1 до 2 стране): Садржај треба да садржи наслове и поднаслове појединих поглавља дипломског/специјалистичког рада с' бројевима страница који означавају њихове почетне странице. Нумерација рада започиње од прве стране садржаја. Реч "садржај" пише се великим словима типа Times New Roman – 14 pt; болд стилем, са по једним размаком између слова, центрирано. Главни наслови (поглавља): 1, 2, 3... пишу се великим словима, величине 14pt и постављају се обавезно на почетку стране. Сви поднаслови (потпоглавља): са два децимална места: 1.2., 2.1., 3.1..... пишу се малим словима, величине 12 pt, а са више од два децимална места: 1.2.1., 1.2.1.1.,... пишу се, такође, малим словима, величине 12 pt, или обичним стилем, или их можемо обележити и курзивом (Italic слова).

- **Резиме рада** (1 до 2 стране): Резиме рада представља сажети приказ целокупног дипломског/специјалистичког рада (од 100 до 400 речи); пише се на српском (румунском, ромском) и енглеском језику; на крају резимеа наводе се кључне речи (од 3 до 5); резиме се пише на почетку рада, пре увода. У резимеу се објашњава актуелност изабране теме, циљ рада и закључци до којих смо дошли.

- **Увод** (1 до 2 стране): У уводу треба сажето објаснити проблем који ће се обрадити у раду и аргументовати научна, стручна и друга релевантност одабране теме.

- **Разрада теме:** Разрада изабране теме је главни део рада и заузима највише простора у раду. Обично је подељен на више делова. У првом делу разраде теме обично се читалац упознаје са теоријским основама одређене теме, проблемом, историјатом настанка проблема, основним појмовима који ће се користити у раду, те са досадашњим резултатима у истраживању наведене теме. У другом делу (истраживање одабране теме) дефинишу се проблем и предмет истраживања, одређује циљ истраживања, постављају основне и помоћне хипотезе, наводе методе, инструменти и ток истраживања, излажу се чињенице, подаци, и резултати до којих се дошло на основу сопствених истраживања или туђих истраживања, а у сврху доказивања постављених хипотеза. У трећем делу предлажу се решења проблема. Рад треба да буде писан једноставним, јасним и концизним стилем, те да буде граматички и правописно коректан.

- **Циљеви и задаци рада** (циљевима се објашњава шта се у раду жели показати или проверити, а задацима – чему би остваривање наведених циљева могло послужити) треба навести јасно и прецизно; *формат - фонт основног текста:* Times New Roman;

величина фонта основног текста: 12 pt; величина фонта наслова: 14 pt; размак између редова: Before: 0; After: 0; Line spacing: 1.5 lines; параграфи: формат: Normal; први ред: увучен аутоматски (Col 1); маргине: десно: 3,5 cm; лево, горе и доле: 2,5 cm; за нумерацију страница користити арапске бројеве смештене у доњи десни угао; текст рада поравнати по обе маргине: Justify (цастификовати) – важи за целу структуру рада.

- **Полазишта и хипотезе** (теоријски концепт рада и хипотезе): У том делу рада износе се теоријске, методолошке и друге поставке на које се рад ослања, те се наводе хипотезе чија ће се утемељеност у раду верификовати. У истраживачким радовима даје се критички приказ досадашњих истраживања и чињеница, износи се теоријски концепт властитог истраживања, те се експлицирају и образлажу хипотезе које ће се подвргнути провери.

- **Методологија истраживања** (у случају истраживачких радова): Овај део рада укључује садржајан опис узорка, коришћених метода и техника прикупљања и обраде података, те коришћених мерних инструмената.

- **Резултати истраживања** (у случају истраживачких радова): Садржи концизан приказ добијених резултата, при чему треба одмерено користити графичке приказе и/или табеле.

- **Расправа** (у случају истраживачких радова – специјалистичких радова): У том делу рада се, одговарајућим статистичким и другим поступцима – верификују постављене хипотезе. Посебну пажњу треба посветити интерпретацији добијених резултата и њиховом упоређивању с резултатима других истраживања.

- **Закључак** (од 1 до 2 стране): У закључку се сажето износе најважнији резултати и нова сазнања којима је рад резултирао. Добро би било коментарисати у којој су мери остварени циљеви рада, навести главне потешкоће везане за реализацију тих циљева и изнети сугестије које се тичу даље разраде проблема и евентуалних даљих истраживања проблематике којом се рад бавио.

4. Литература (листа референци): Литература треба да садржи попис свих извора ("референци") наведених у раду. У литератури се не наводе референце на које се не позива у раду. Цитирана литература обухвата, по правилу, релевантне библиографске изворе (монографије, чланке, уџбенике и сл.) новијег датума (по могућству објављене од 2000. године до тренутка када се пише дипломски рад), и даје се искључиво у виду листе

референци. Литература се наводи на крају рада. Референце се наводе на доследан начин, азбучним (уколико је рад писан ћиричним писмом), односно абecedним (уколико је рад писан латиничним писмом) редоследом. Студенти који пишу дипломски рад треба да користе најмање тридесет библиографских јединица, а студенти који пишу специјалистички рад треба да користе најмање педесет библиографских јединица. У навођењу библиографских података коришћених и цитираних извора, обично су у употреби два стила или система. Први систем је "аутор - датум" (Харвард систем, АРА и др.), а други је нумерички систем (Oxford Style). Три су основне разлике између ових система:

- начин цитирања материјала у тексту
- место датума објављивања у референци
- начин уређивања листе референци.

Ако се више библиографских јединица односи на истог аутора, оне се хронолошки постављају. Иако ће се студенти у свом будућем раду срести са оба система, у изради стручних радова, определили смо се да вам у овом упутству представимо нумерички систем навођења библиографских података. У наставку приказујемо како се наводи литература и други извори (монографије, стручни часописи, зборници радова, интернет стране и др.):

а) Навођење књиге (монографије)

- *један аутор (библиографски запис према АРА стилу цитирања):*

Бранковић, Д. (1999): *Педагошке теорије – научне основе и развојни токови*, Бања Лука: Универзитет у Бањалуци.

- *више аутора:*

Кундачина, М. и Банђур, В. (2004): *Акционо истраживање*. Ужице: Учитељски факултет.

Гојков, Г. и Стојановић, А. (2011): *Партиципативна епистемиологија у дидактици* – PARTICIPATORY EPISTEMOLOGY IN DIDACTICS. Арад, Румунија: Универзитет „Аурел Влајку“. Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“.

- *књига са три аутора:*

Грозданка Г., Раденко, К. и Кундачина, М. (2009): *Лексикон педагошке методологије*. 5. допуњено издање. Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“.

- *књига са више од три аутора:*

Гојков, Г. и сар. (2010): *Критичке теорије у педагогији*. Нови Сад: Савез педагошких друштава Војводине.

б) Навођење чланка у периодичној публикацији:

Гојков, Г. (1985): Хуманост деце основношколског узраста. *Педагошка стварност*. Нови Сад, бр. 4.

в) Навођење чланка у тематском зборнику:

Гојков, Г. и Стојановић, А. (2010): Креативне карактеристике когнитивног стила и метакогниција даровитих. У: Зборник резимеа са међународног научног скупа Даровити у процесу глобализације. Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“ и Арад, Румунија: Universitatea “Aurel Vlaicu”.

г) Поступак цитирања докумената преузетих са интернета:

Презиме, име аутора. Наслов књиге. Адреса са интернета. Датум преузимања.

- **Прилози:** Приликом израде дипломских/специјалистичких радова често се јавља потреба да се одређени садржаји који имају значај за боље разумевање рада, али се не могу приказати у основном тексту или непотребно оптерећују текст, додају у прилогу рада (на крају писаног рада, а пре навођења литературе), као упутна аргументација за поједине ставове, закључке и законитости. Прилози садрже разне шеме, скице, формуларе, прегледе, анкетне упитнике, резултате статистичких анализа, фотокопије значајних докумената, разне илустроване материјале, табеле већег формата, скраћенице, додатне текстове и све оно што не може да се уклопи у основни текст, а има значај за читаоца. Сваки прилог треба да има редни број, наслов, извор података и евентуалне напомене. Правила писања и начина повезивања текста са прилогом иста су као и код приказа.

- **Прикази** као саставни део рада, обично су најбољи начин да се једноставније и сажетије представе чињенице које подржавају аргументе аутора. Како би се на адекватан начин представиле информације (најчешће графички) и тако разјаснила одређена појава у стручним радовима, основни текст допуњавамо разним табелама, сликама, шемама, дијаграмима и графиконима.

- Табеле – добијени методички подаци се обрађују, групишу и разврставају по колонама и редовима, ради прегледности одређених карактеристика посматране појаве;
- Слике и шеме – најчешће се односе на једноставно представљање, помоћу цртежа, различитих појава, поступака и односа између њих, у зависности од креативних решења аутора;
- Графикони и дијаграми – ради се о графичком приказу појава (нпр. приказ количина, односа, кретања, и сл.) помоћу геометријских линија и фигура. Пошто постоји много начина да се одређене појаве графички прикажу, њихов избор ће зависити од потребе да се везе између посматраних појава посебно наглашавају (више од осталих).

Сваки приказ треба да има свој редни број и наслов, ознаку извора података и евентуалне напомене. Ако се у приказима наводе подаци које је аутор сам обрадио, потребно је на крају извора у загради навести "обрадио аутор." Ако дајемо објашњење везано за наслов или садржај приказа, користи се напомена која се пише испод приказа, а

пре извора података. Врсту и редни број приказа треба писати словима величине – 12 pt. Извори и напомене у приказима пишу се словима величине - 10; док се величина слова за податке који се налазе у приказима (нпр. табелама) прилагођавају према потреби - обично се користи величина слова – 11pt или 12pt.

Ако текст дипломског/специјалистичког рада садржи неку од наведених врста илустрација (приказа) или прилоге, потребно је направити њихов списак (редослед појављивања у раду). У раду се најпре стављају пописи појединих врста приказа (табеле, слике), а затим попис прилога. За сваку врсту приказа прави се посебан списак. Списак треба да садржи редни број и назив свих приказа према редоследу појављивања у раду.

5. Навођење (цитирање) у тексту: Уобичајено је да студент током припреме и самог писања стручних радова, користи или преузима одређене ставове, мисли, резултате, хипотезе, констатације или тврдње других аутора, али се мора назначити да те идеје или информације нису његове. То се постиже цитирањем, а тачно навођење основног извора одакле је текст преузет назива се библиографска референца. Увек треба цитирати из оригиналног извора, а ако он није доступан, може се, изузетно, преузети цитат из другог извора, и онда је то потребно навести у форми - цитирано у: ..., или преузето од: ... Треба цитирати у оригиналном облику, у наводницима, или се само наведу ауторове изјаве, без наводника (ако парафразирамо текст). Након цитирања, подаци о извору могу се писати унутар текста или као фуснота, навођењем тачне библиографске референце, и обавезно се на крају пише број стране одакле је цитиран аутор. Поред цитирања текст се може и парафразирати (то се често чини приликом писања стручних радова). Парафразирање је препричавање, описивање неког исказа или текста својима речима и стилем. Цитати, такође, могу бити укључени и у реченицу. Начин позивања на изворе у оквиру основног текста мора бити консеквентан од почетка до краја текста. Препоручује се следећи систем цитирања: ...(Гојков, 2010: 5)...

6. Напомене (фусноте): Фусноте (белешке, напомене) упућују читаоца на сва додатна објашњења основног текста или садрже референцу за део текста који се цитира или парафразира. Фусноте се пишу на дну стране, ситнијим словима (величина фонта 10 pt) и означене су индексом, непосредно иза текста на који се односи, као Superscript (уздигнути ситни број). Код фуснота ови бројеви су обично писани хронолошким редом од почетка до краја рада. У програму рачунара постоји опција која аутоматски ажурира

редослед написаних фуснота (References – AB¹ Insert Footnote). Према Правопису, ако фуснота објашњава неку појединост у реченици, она (фуснота) се ставља иза те речи, а испред знака за крај реченице, ако је та реч на крају. Ако, пак, објашњава целокупан садржај реченице, онда се пише иза знака за крај реченице. Фусноте могу да садрже важне детаље, допунска објашњења, назнаке о коришћеним изворима, али не могу бити замена за цитирану литературу. Подаци у фуснотама се наводе на сличан начин као што наводимо библиографске податке у *Литератури* на крају рада. Овде је једина разлика у томе што се поред основних библиографских података о цитираном или парафразираном делу текста, у фуснотама, на крају навода, пише и број стране арапским цифрама на којој се налази цитат или наведена чињеница. Ако се библиографски подаци често понављају, није потребно писати стално све податке о делу, већ се дају скраћени прикази, као што су:

оп. цит. (лат. *opus citatum* – у цитираном делу). Ова скраћеница се користи у фусноти за дело које је раније цитирано у раду, тако што се наводи презиме и почетно слово имена аутора, а затим се уписује број стране. *Ibid* (лат. *Ibidem* – на истом месту; у истом делу). Ова скраћеница се користи у фусноти, када се више цитата из истог извора појављује на истој страни.

Пример фусноте:

Поткоњак Никола (1978), *Теоријско-методолошки проблеми методологије*, Просвета, Београд, стр. 83.

7. Професионална биографија: На крају дипломског/специјалистичког рада, потребно је да аутор наведе своју професионалну биографију, како би се неки каснији читалац дипломског/специјалистичког рада могао упознати са аутором. Биографија ће, уједно, послужити члану комисије да представи кандидата пре усмене презентације рада.

Наставно веће Високе школе струковних студија
за васпитаче „Михаило Палов“ Вршац